

PRITARTA

Kauno miesto savivaldybės tarybos
2021 m. *Birželio 22d.*,
sprendimu Nr. *T-264*

PATVIRTINTA

Kauno Aleksandro Stulginskio mokyklos-
daugiafunkcio centro direktoriaus
2021 m. *Nugpjūčio 2d.*
įsakymu Nr. *IUR-43*

KAUNO ALEKSANDRO STULGINSKIO MOKYKLOS-DAUGIAFUNKCIO CENTRO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1 Švietimo teikėjo duomenys

Švietimo tiekėjo pavadinimas – Aleksandro Stulginskio mokykla-daugiafunkcijos centras
Teisinė forma ir priklausomybė – savivaldybės biudžetinė įstaiga
Grupė – bendrojo ugdymo mokykla
Tipas – (bendrojo ugdymo mokykla) pagrindinė mokykla-daugiafunkcijos centras
Adresas – Partizanų g. 152, LT-50330 Kaunas.
Elektroninis paštas – rastine@stulginskio-mokykla.lt
Elektroninė svetainė – <https://www.stulginskio-mokykla.lt/>
Tel./faksas 8-37-312088;
Kodas – 190138023
Pagrindinė veiklos sritis – švietimas
Rūšis – ikimokyklinis, priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis ugdymas
Mokomo kalba – lietuvių
Mokomo forma – dieninė

Aleksandro Stulginskio mokykla-daugiafunkcijos centras (toliau – Mokykla-DC) savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, Kauno miesto savivaldybės nutarimais, Kauno miesto savivaldybės administracijos Švietimo ir ugdymo skyriaus vedėjo įsakymais, įstaigos nuostatais.

Aleksandro Stulginskio mokyklos-daugiafunkcijos centro Ikimokyklinio ugdymo(si) programa parengta vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu 2014 m., Ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinėmis rekomendacijomis 2015 m., anketine pedagogų, tėvų apklausa ir vaikų nuomone.

Sveikos gyvensenos ir ekologinės savimonės įgūdžių formavimo modelio (programos) „Mažais žingsneliai į Sveikatos šalį“ įgyvendinimas siejamas su ikimokyklinio ugdymo programa.

1.2 Vaikai ir jų poreikiai

Įstaigoje ikimokykliniame skyriuje ugdomi ugdytiniai nuo 1 iki 6 metų. Veikia 15 grupių: 2 lopšelio (1–2 m.), 2 lopšelio (2–3 m.), 6 mišrios darželio (3–4 m.), 2 darželio (5 m.), 2 priešmokyklinės (5–6 m.) ir 1 specialioji (3–5 m. specialiųjų ugdymosi poreikių), kuriose ugdoma 270 vaikų. Grupės komplektuojamos pagal Higienos normą ir vaikų amžių.

Ikimokyklinio ugdymo programa siekama užtikrinti kiekvienam amžiaus tarpsnui svarbių vaiko gebėjimų nuoseklų ugdymą(si). Vaikams sudaromos galimybės rinktis veiklą pagal amžių, turimą patirtį, interesus, pomėgius ir patenkinti svarbiausius poreikius – žaisti, pažinti, kurti, eksperimentuoti, judėti, taikant sveikos gyvensenos ir ekologinės savimonės įgūdžių formavimo modelį (programą) „Mažais žingsneliai į Sveikatos šalį“.

Stiprūs ryšiai tarp vaikų tėvų ir mokytojų, užtikrinantys ugdymo tikslų įgyvendinimą. Individualus dabartinių vaikų poreikis – mokėti naudotis technologinėmis priemonėmis. Ugdymo procese naudojamos IKT priemonės padeda susipažinti su vaikus supančiu pasauliu ne tik realioje, bet ir virtualioje erdvėje.

Nuolat tenkinami vaiko poreikiai būti sveikam, saugiam, daug žaisti ir sportuoti lauke, keliauti. Šiemis poreikiams tenkinti išnaudojamos ne tik grupių patalpos, bet ir kitos erdvės: muzikos ir dailės studija, sporto salė, 3D klasė, pojūčių kambarys, išmaniosios grindys, veidrodžių salė su žaidimų konsole, kiemo sporto ir žaidimų aikštelių, miesto parko aplinka.

Mokykloje-DC draugiškai priimamas ir pripažystamas kiekvienas vaikas – įvairių gebėjimų, tautybės, iš skirtingo socialinio statuso šeimų. Ugdymas vyksta savitarpio pagarba, bendravimo ir bendradarbiavimo kultūra grįstoje aplinkoje.

Programa remiasi humanistiniu požiūriu į vaiką ir vaikystę. Visų mūsų darbų esmė ir tikslas – vaikas. Jis – ugdymo centre, jo asmenybė pripažystama besalygiškai.

1.3 Įstaigos savitumas

Įstaigos geografinė padėtis. Mokykla-DC įsikūrė Dainavos mikrorajone, gyvenamujų namų, bei miesto parko apsupty, atokiau nuo pagrindinės gatvės. Tenkinant vaikų poreikį pažinti artimiausią aplinką, vaikai supažindinami su netoli mokykla-DC esančiais objektais. Šalia yra miesto parkas su išvystyta infrastruktūra. Miesto parke gausu įvairios augmenijos, tvenkinyje trykšta fontanai, gyvena vandens paukščiai. Tai įstaigos ugdytiniai stebi kasdienių pasivaikščiojimų, išvykų ir ekskursijų metu. Įstaigos mokytojai turi galimybę organizuoti veiklas lauke bei gamtoje, stebeti parką įvairiais metų laikais.

Ugdančios aplinkos kūrimas. Veiksmingai išnaudojant įstaigos aplinką, mokykla-DC savo ugdymo prioritetais pasirinko sveikatos stiprinimą ir ekologinį gamtosauginį vaikų ugdymą. Itin stiprinamos ir aktyvinamos sveikatos saugojimo ir saugios bei sveikos gyvensenos, ekologinė-gamtos ir aplinkos supratimo ir saugojimo, pažintinė-tiriamoji veiklos.

Galimybė pabūti gamtoje, ją pažinti yra labai svarbus veiksnys, turintis įtakos fizinei ir emocinei vaikų sveikatai. Norėdami sukurti glaudų ryšį su gamta, suteikiame vaikams kuo daugiau informacijos apie parką ir jo gyventojus. Visais metų laikais daug laiko praleidžia lauke –

stebi supančios gamtos įvairovę: medžius, vabzdžius, globoja paukštelius, įrengtose lysvėse (ilgalaikis projektas „Darželis darželyje“) augina daržoves ir vaistažoles. Stebėdami ir eksperimentuodami vaikai mokosi suprasti juos supančią gamtą, tausoti visa, kas gyva.

Išskirtinės įstaigos tradicijos-renginiai: sveikatingumo dienos, aplinkos švaros dienos, derliaus nuėmimo šventė, netradiciniai meninio ugdymo mokytojų bei pagalbos mokinui specialistų užsiėmimai lauke. Mokykla-DC ugdo mažujų įprotį būti lauke, moko darnaus sugyvenimo su aplinka, grūdina ir stiprina sveikatą.

Lauko teritorija suskirstyta į erdves, kurios padeda vaikams pažinti aplinką, ugdyti kūrybiškumą, estetinį suvokimą, fizinį aktyvumą. Teritorijoje yra įrengtas sveikatingumo „sveikų pėdučių takas“ su devyniomis stotelėmis. Kuriama orientuota į ugdymo tikslus, skatinanti vaikų individualumą, sveiką gyvenseną, norą veikti ir ugdytis aplinka grupėse ir lauko aikšteliėse. Ugdomosios veiklos vyksta ir netradicinėse aplinkose – Kauno Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos Vaikų literatūros skyrius, muziejuose, tėvų darbovietėse, sporto mokykloje „Gaja“, miesto parke.

Įstaiga išsiskiria galimybe baigus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas toliau ugdytis toje pačioje mokykloje. Pasirinkę ugdymo tėstinumą įstaigoje vaikai saugiai jaučiasi pažįstamose ervaše – bibliotekoje, aktų ir sporto salėse, valgykloje. Dalis mokytojų ir specialistų dirba ir ikimokykliniame skyriuje ir mokykloje – taip kuriamas palankus ugdymuisi mikroklimatas, puselėjami šilti bendruomenėski santykiai.

Grupių originalumas ir vykdomas programas. Grupės sudaromos vieno vaikų amžiaus. Atskiro, erdvios, praturtintos priemonėmis ir įranga ugdymo(si) patalpos, atitinkančios Higienos normas meno (sportas, dailė, keramika ir muzika) ir žaidimų patalpos.

Į ikimokyklinio ugdymo programą integruojamos ir įgyvendinamos vaikų socialinio-emocinio ugdymo programos „Kimochis“, „Zipio draugai“, vaikų sveikatos stiprinimas organizuojamas remiantis įstaigos parengtu ilgalaikiu sveikos gyvensenos ir ekologinės savimonės įgūdžių formavimo modeliu (programa) „Mažais žingsneliais į Sveikatos šalį“. Įgyvendindami programas kryptingai organizuojame veiklas ir projektus, susijusius su vaikų ir visos bendruomenės fizinės, psichinės, socialinės sveikatos stiprinimu, palankios fizinės ir emocinės aplinkos kūrimu.

Įstaigos atvirumas. Įstaiga atvira tėvams, kolegom, studentams. Tėvai (globėjai) ir seneliai visuomet laukiami grupėse, jie kviečiami dalyvauti kasdienėje vaikų veikloje, šventėse, sporto varžybose, konkursuose, talkose bei kelionėse. Kasmet rengiamos šeimos šventės, atvirų durų dienos, parodos.

Mokykloje-DC ugdytinių tėvams įrengtas tėvų kambarys, skirtas aktyvių tėvų susirinkimams, susitikimams, pokalbiams su mokytojais.

Vaikams, turintiems specialiųjų ugdymos poreikių, ugdymo turinys pritaikomas teikiant logopedo, specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo, psichologo pagalbą. Mokykloje sudarytos lygios galimybės ugdytis įvairių socialinių sluoksnių vaikams. Laikomasi nuostatos, kad kiekvienas vaikas pažangos link juda savo tempu, pagal individualias galimybes.

1.4 Tėvų ir vietas bendruomenės porcikiai

Siekiant išsiaiškinti bendruomenės (tėvų, vaikų, mokytojų, kitų darbuotojų) nuomonę apie mokyklos-DC veiklą bei lūkesčius ateiciai, atliekamos bendruomenės narių ir tėvų apklausos, atliekamas įstaigos veiklos kokybės įsivertinimas. Bendruomenės nuomonės tyrimo rezultatai

prisideda prie geresnės ir į bendruomenės poreikius orientuotos mokyklos-DC veiklos, sudaro prielaidas ugdymo turinio tobulinimui, siekiant geriausių vaiko interesų.

Mokytojai, atsižvelgdami į tėvų poreikius, siekiaapti ugdymo proceso partneriais su šeimomis užmegzdamis ir palaikydami abipusius, draugiškus, atvirus, neformalius santykius.

Bendradarbiaujant su šeima vadovaujamas šiomis nuostatomis:

- Pagarbos – šeimą priimti tokią, kokia ji yra;
- Pozityvumo – remtis šeimos geraja patirtimi, stipriosiomis jos pusėmis;
- Nuoseklumo – laipsniškai įtraukti šeimą į grupės gyvenimą;
- Įsipareigojimo – prisiimti atsakomybę už paslaugų kokybę;
- Objektyvumo – sudaryti sąlygas visiems vienodai naudotis teikiamomis paslaugomis;
- Konfidentialumo – apie vaiko ugdymą informuoti tik jo šeimą;
- Pasitikėjimo – saugoti ir puoselėti abipusį pasitikėjimą.

Bendravimo su šeima formos: individualus bendravimas, bendri tėvų, vaikų ir pedagogų renginiai, tėvų susirinkimai, tėvų švietimas, dalyvavimas projektuose.

Tėvams (globėjams) nuolat teikiama metodinė pagalba. Istaigos mokytojai ir kiti specialistai organizuoja švietėjišką darbą, rengia susitikimus su specialistais iš išorės, organizuoja susirinkimus, ruošia konsultacijas, lankstinukus, padeda pasirinkti literatūrą įvairiais ugdymo klausimais.

1.5 Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Istaigoje dirba ikimokyklinio ugdymo mokytojos, ikimokyklinio ugdymo mokytojų padėjėjai, meninio ugdymo mokytojai ir pagalbos mokiniui specialistai. Mokyklos-DC mokytojai yra kompetentingi, pripažstantys mokymąsi visą gyvenimą, aktyvūs, gebantys keistis, ieškantys ir įgyvendinantys naujoves, gebantys derinti vaiko globą ir ugdymą, turintys kvalifikacines kategorijas. Istaigos mokytojai ir vadovai atviri kaitai, siekia tobulėjimo, geba tenkinti vaikų ir tėvų lūkesčius. Mokytojai tobulina kvalifikaciją rajono, šalies, bei tarptautiniuose seminaruose, organizuoja vaikų išvykas, konsultuoja tėvus. Mokytojai geba skleisti gerą darbo patirtį bei vadovauja studentų pedagoginėms praktikoms.

Ikimokyklinio ugdymo mokytojai sprendimus dėl vaikų ugdymos rezultatų, turinio ir jo organizavimo, vaikų pasiekimų vertinimo priima kartu su tėvais, kitais ugdymo įstaigos mokytojais ir pagalbos mokiniui specialistais.

Mokykloje-DC veikia Vaiko gerovės komisija, kuri atlieka pradinį vaiko specialistų poreikių vertinimą, bendradarbiaudama su specialistų komanda ir tėvais, aptaria ir sudaro individualius pagalbos vaikui planus, programas, teikia konsultacijas, rekomendacijas ugdytinių tėvams, dirbantiems pedagogams.

1.6 Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Mokyklos-DC darželio mokytojai vadovaujasi požiūriu, kad kiekvienas vaikas – unikali, aktyvi, vis sparčiau besikeičianti individualybė.

Ikimokyklinio ugdymo grupėse puoselėjamas kūrybiškumas, bendravimas, smalsumas, meniškumo ir sveiko gyvenimo įgūdžiai.

Ugdymo(si) turinio įgyvendinimui kuriama veiksminga, saugi aplinka, sudaromos sąlygos tyrinėjimams, kūrybai.

Planuojant veiklą atsižvelgiama į kiekvieno vaiko skirtingą ugdymosi tempą, individualią jo raidą ir brandą. Tėvai, svarbiausiai vaikų ugdytojai, dalyvauja ikimokyklinio ugdymo procese kaip pagrindiniai partneriai.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Atsižvelgiant į pasirinktą programos metodologiją, numatyta tikslą bei uždavinius, mokykloje-DC vaikų ugdomas(sis) grindžiamas vadovaujantis šiais pagrindiniais principais:

Humaniškumo – pripažystama teisė būti kitokiam, vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti;

Tautiškumo – padėti augančiam vaikui perimti lietuvių tautos kultūros vertėbes, papročius, tradicijas, jas puoseleti ir kartu kurti šiuolaikinę savo ir visuomenės tapatybę;

Demokratiškumo – lygiavertė vaiko ir suaugusiojo sąveika; vaikams sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis sau įdomią veiklą, elgtis savarankiškai laikantis susitartų taisyklių;

Prieinamumo – ugdymo turinys sudaromas atsižvelgiant į vaiko psichofizines galimybes ir yra pritaikytas skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje augusiam bei ugdytam vaikui;

Tęstinumo – bendradarbiaujama su šeima ir priešmokyklinio ugdymo pedagogais;

Ugdymo individualizavimo – veikla planuojama atsižvelgiant į vaiko gebėjimus bei individualumą sąlygojančius veiksnius (šeimos kultūra, amžius, lytis, temperamentas, pomėgiai, savęs vertinimas);

Diferencijavimo – ugdymo procesas grindžiamas vaiko amžiaus tarpsnio ypatumais, jo poreikių žinojimu;

Konfidentialumo – informacija apie vaiko ugdymą(si), pasiekimus ir problemas teikiama tik asmeniškai šeimai;

Grįztamojo ryšio – šeima ir auklėtojos keičiasi informacija apie vaiko ugdymą(si).

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdyti skatinančią aplinką, dialogiška sąveika grindžiamą tikslinę ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymą, siekti:

- Saugoti ir stiprinti fizinę ir psichinę vaiko sveikatą, tenkinti pagrindinius jo poreikius – fizinio ir psichinio saugumo, aktyvumo, saviraiškos;
- Sudaryti galimybę visapusiskam ugdymui, skatinant atrasti įvairius pasaulio pažinimo būdus, kurti estetišką, jaukią nuolat kintančią savo įstaigos ugdomą aplinką, atliepiančią skirtingo amžiaus vaikų poreikius;
- Gerbti ir palaikyti vaiko žaidimą, sudaryti sąlygas jo socialinei plėtotei, skatinant bendravimą, kūrybiškumą;
- Telkti bendruomenės narius sėkmingam ugdymo proceso įgyvendinimui, tobulinti mokytojų vadybinę ir dalykinę kompetenciją, taikyti pažangiausias metodikas ir naujausias technologijas;
- Aktyviai bendradarbiauti su šeima, siekiant užtikrinti sėkmingą vaiko socializaciją, ugdydant vaiko socialinius įgūdžius ir plėtojant jo patirtį, įgytą šeimoje ir darželyje.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo turinys – tai kompleksiškas procesas, kuriame pabrėžiama turima vaiko patirtis ir sasajos su aktualiais socialinės-kultūrinės jo gyvenamosios aplinkos poreikiais, pritaikomas ir pasirenkamas taip, kad būtų prasmingas ugdytiniui, atitiktų jo polinkius ir poreikius, tiktų ugdymo(si) aplinkai ir situacijai. Ugdymo turinys – orientyras, leidžiantis mokytojui kūrybiškai, nevaržomai organizuoti veiklą, ją koreguoti, atsižvelgiant į vaiko amžių, jo patirtį, individualumą, specialiuosius ugdymo(si) poreikius. Ugdymo turinys yra lankstus ir atviras kaitai, siejamas su programos tikslu ir uždaviniais, orientuotas į sveiko ir saugaus vaiko ugdymą, plėtojant tyrinėjimo, kūrybingumo, aktyvumo ir pasitikėjimo savimi, bendravimo ir kritinio mąstymo gebėjimus. Šie vaiko gebėjimai plėtojami per pasirinktų pasiekimų sričių raišką. 5-ios vaiko ugdomosi kompetencijos sudarytos iš 18-os vaiko pasiekimų sričių, kurios aprašyto ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijose.

Siekiant, kad vaikasaptų: sveikas, saugus, orus, pasitikintis savimi, nebijantis reikštį jausmų ir poreikių, smalsus, atkaklus, veiklus, žingeidus, komunikuojantis, iniciatyvus, kuriantis ir savarankiškas. Ikimokyklinio ugdymo programos turinys modeliuojamas pagal šias ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kompetencijas:

Kompetencijos	Pasiekimų sritys
Socialinė kompetencija	Emocijų suvokimas ir raiška Savireguliacija ir savikontrolė Savivoka ir savigarba Santykiai su suaugusiais Santykiai su bendraamžiais Problemų sprendimas
Sveikatos saugojimo kompetencija	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Fizinis aktyvumas
Komunikavimo kompetencija	Sakytinė kalba Rašytinė kalba
Pažinimo kompetencija	Aplinkos pažinimas Skaičiavimas ir matavimas Iniciatyvumas ir atkaklumas Tyrinėjimas Mokėjimas mokyti
Meninė kompetencija	Meninė raiška Estetinis suvokimas Kūrybiškumas

Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams ugdymo turinys pritaikomas arba individualizuojamas. Pritaikyta ugdymo programa specialiųjų ugdymosi poreikių vaikui padeda dalyvauti bendrame ugdymo procese drauge su bendraamžiais, siekiant individualių ugdymo(si) tikslų.

Nepaisant pasiekimų sričių jungimo į kompetencijas, jos yra lygiavertės ir apima visus svarbiausius vaiko nuo gimimo iki 6 metų pasiekimus, kurie sudaro pamatą sėkmingai socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninės kompetencijos plėtotei priešmokykliniame amžiuje.

Ikimokyklinio ugdymo aktualios kaitos tendencijos:

- vietoj mokymo įstaigos kuriamą visiems vaikams draugišką, atvira, dialogišką, emociskai saugi ikimokyklinio ugdymo grupė. Visas kasdienis vaikų gyvenimas pripažįstamas kaip neatsiejama ugdymo turinio dalis;
 - atsisakoma žinių perteikimo vaikui ir pereinama prie vaiko patirtinio ugdymosi;
 - akcentuojančios integralumas, o ne atskirumas, t. y. ugdymas vyksta ne tik uždaroje erdvėje – grupėje, bet ir išnaudojamos visos kitos galimybės, kai vaikas ugdomas ir realiame, ir virtualiame pasaulyje, ir įstaigoje, ir už jos ribų;
 - siekiama gilinti vaiko žinias, keičiančias jo nuostatas, mąstymą ir elgesį;
 - vaikų ugdymas personalizuojamas, t. y. pritaikomas kiekvienam vaikui pagal jo patirtį, poreikius, galimybes;
 - skatinamas veikimas kartu, tolerancija, bendruomeniškumas, socialinis jautrumas.

Ugdymo turinys suprantamas kaip nesibaigiantis dvasinio ir materialaus pasaulio pažinimo procesas, kurio metu išskiriami du ugdymo lygmenys: vaiko siektini ir jo įgyti ugdymosi pasiekimai. Ugdymo turinyje atspindima, ką vaikas ugdomsi, kokias vertybines nuostatas, esminius gebėjimus, žinias ir patirtį įgyja žaisdamas, veikdamas, judėdamas, dirbdamas, stebėdamas, modeliuodamas, eksperimentuodamas, tyrinėdamas, pažindamas, bendraudamas.

Ugdymo turinys aprėpia 1–3, 3–4, 4–5, 5–6 m. amžiaus tarpsnius, juose ižvelgiamos kiekvieno vaiko maksimalių galimybių bei gebėjimų ribos.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA	
Ugdymo sritis: Emocijų suvokimas ir raiška.	
Vaiko amžius	Ugdymo gairės
1-3 m	Reaguočiai į vaiko rodamus emocijų ženklus – susitapatinti su jo nuotaika, komentuoti emocijas ir jausmus, juos pavadinti. Vartyti ir skaityti vaikų knygas apie nuotaiką. Būti vaikui pavyzdžiu, kaip reikia reaguoti į kitą vaiko emocijas: juoktis kartu su tuo jei linksma ir paguosti, paglostytį jei liūdi. Mokyti atsprašymo ir susitaikymo ritualų. Žaisti žaidimą: užsidengti veidą ir atsidengti, demonstruojant vis kita emocine išraišką.
3-4 m	Skatinati kuo dažniau žymeti savo nuotaiką tam tikrais sutartiniais ženklais (pvz., nuotaikų veideliais). Skaitinti reikštį visus jausmus, kad būtų galima pastebeti, kada vaikui reikia pagalbos ir jam padėti. Skaityti knyges apie jausmus ir jų išraišką. Pasiūlyti žaidimų, skatinančių tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatininti pastebėti bendraamžių savijautą. Skatininti pasakyti, kaip jaučiasi jis in kitu.
4-5 m	Pasiūlyti veiklos, kurioje vaikas būtų skatinamas išreikišti savo jausmus: emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant, komentuoti jausmų paveikslėlius. Siustant atvirukus draugams, šeimos nariams ir t.t. Kalbėtis apie savijautą, skaityti knygas apie jausmus, žaisti vaidmenų žaidimus, išsiaučiant į kitą savijautą. Skatininti žodžiais reikšti išvairius jausmus, kilusius skirtinose situacijose. Tarpininkauti, kai vaikai išreiskia sunkius jausmus. Skaityti išvairius tekstus išryškinančius veiksmus, poelgius, jų nuotaikas.
5-6 m	Kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas. Paskatininti samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl? Kalbėtis su vaikais, kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. Skatininti bendrus žaidimus, kuriuose svarbus bendradarbiavimas. Skatininti vaikus nesivelti į muštynes, pranešti auklėtojai apie konfliktą. Aptarti su vaikais, ką galima daryti, kai kas nors erzina kitą, atima žaislus, suduoda.
Ugdymo sritis: Savireguliacija ir savikontrolė	
Vaikystėje savikontrolei aktualūs du procesai: asmeninė vidinė kontrolė ir išorinė kontrolė. Ikimokyklinio amžiaus vaikai iš pradžių natūraliai priklauso nuo suaugusiųjų kontrolės, t.y. išorinės kontrolės, tačiau ugdydamiesi jie vis labiau suvokia, kad patys gali	

		kontroliuoti daugelį savo gyvenimo situacijų. Asmeninės (vidinės) kontrolės išsiugdymas lemia didesnę sėkmę gyvenime ir mokykloje, skatiną ko nors kantriai siekti, sutelkus pastangas įveikti kliūtis.
1-3 m	Kiekvienam vaikui taikyti priimtiną dienos ritmą. Pasiūlyti vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgą. Paaiškinti, kaip vaiko elgesys iškaudino kitus. Dažnai klausti vaikų, ar jiems nereikia pagalbos. Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti konfliktus. Įrengti grupėje nusiraminimo, gerų emocijų kampelių, leisti vaikui pačiam pasinrinkti, ką darys, kaip pasiegs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą.	
3-4 m	Susitarti su vaikais, kad tartuši su auklėtoju, kai jaučiasi iškaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje. Skatinti vaikų vaidmenų žaidimus, kuriuose jie prisijima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Siūlyti žaidimus, padedančius mokyti spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Taikyti skatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokyti kontroliuoti emocijų rašką. Kalbėtis apie tinkamus emocijų raiškos būdus. Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienės elgesio grupėje taisykles, kuriose matytusi ir vaikų atsakomybė. Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklų ir tvarkos laikymą, pagalba auklėtojui.	
4-5 m	Ikurti grupėje ramybės erdves, muzikos klausymosi vietas. Pasirūpinti, kad būtų žaishų, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas: muzikinių dėžučių, grojančių, švilpiančių vilkelių ir pan. Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeicių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus. Leisti vaikui pačiam spręsti problemas, neskubėti patarinių, nurodinėti. Pasakoti istorijas arba žaidimus, kuriu veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Būtinai padėti vaikui, kuriam reikalinga pagalba derybose, konkretiose konfliktinėse situacijose. Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaika, padrašinti.	
5-6 m	Padėti vaikui išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, ji išklausant, su juo žaidžiant. Skaityti kūrinius ir kalbėti apie tinklemas išeitis konfliktinėse situacijose. Padėti įvardyti sudetingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. Leisti vaikams žaistti kovos žaidimus, bet stebeti, ar nėra ribų peržengimo ženklu. Nustatyti ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi, aiškinis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimu ir peštinių tikrovėje.	
	Ugdymo sritis: Savivoka ir savigarba Vaiko savivoka ir savigarba yra svarbiausias jo asmenybės raidos komponentas. Iki mokykliniame amžiuje kiekvienas vaikas turėtu save vertinti palankiai. Jei vaikas kritikuoja save, mano, jog kitiems jis nepatinka, jo savivokos ir savigarbos raida nepakankamai sekminga. Vaikas, kuris palankiai vertina save ir tiki, jog kiti ji taip pat vertina palankiai, yra orus, pasitikintis, gina savo teises, stengiasi elgtis atsakingai, garbingai.	
1-3 m	Dažnai įvardyti daiktus, kurie priklauso vaikui, pamintint jo vardą. Komentuojant vaiko veiklą dažnai minetį jo vardą. Pasiūlyti žaidimų „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ , „Tavo- mano“. Bendraujant su vaikais tinkleose situacijoje pamirneti vaiko vardą ir lyti. Kalbėtis su vaikais, ką mėgsta žaistti berniukai ir mergaitės. Pasidžiaugti, paploti, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. Pakomentuoti ir pagirti vaiko pasiekimus atėjusiems tevams, kad vaikas tai girdėtų. Pakabinti vaiko darbelius taip, kad jis	

	galėtų juos maiyti.	
3-4 m	Skatinčiai tyrinėti savo kūną, lyginti jį su kitu. Paskatinti vaikus kalbėti apie tai, ko mokytojas nematė, nuoširdžiai domėtis ir klausinėti apie jų įspūdžius, jausmus. Papasakoti vaikams apie save tai, ko jie nematę. Stebėti, ar neatatsiranda nepakankamo savęs vertinimo ženklu ir pasidomėti, kas atsitiko? Kodėl? Dažnai kartototi, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiemis grupėje.	
4-5 m	Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateityje. Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: mano kūnas, pomégiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje. Žaisti žaidimus, kuriuoose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kita, save praeityje arba ateityje. Dažnai kalbėtis su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuoti šeimos tėvams, kitai darželio grupėi ar mokyklos mokiniams. Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Skatinoti ir girti vaiką, tai siejant su jo asmeniu. Pastabas išsakyti konkretiam poelgiui ar veiksmui, bet nesiejant su jo asmeniu. Skatininti vaikus dažniau keisti žaidimo partnerius, ištrauktį i žaidimus mažiau populiarius vaikus. Paskatinti dažniau sakyti komplimentus vienas kitam, ižeidus – atsiaprasyti ir pasakyti jam keletą maloniu žodžiu. Dažniau kreiptis į vaiką vardu, pagiriant ir ji ir jo gebėjimus.	
5-6 m	Paskatinti samprotauti apie save, savo pomégius, veiklą: „Kas? kada? Ką? Su kuo?“ Pasiūlyti idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, Tėvynės tyrinėjimams. Pristatyti vaiko ir tėvų pomégius vakaronėse, parodose ir pan. Leisti vaikui dažniau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų taisykių. Paskatinti pastebeti juokingą pusę savo klaidose., pozityviai reaguoti į savo klaidas. Samoninguai suklysti, pademonstruojant, kaip galima pasijuokti iš savo apsirkimų. Skatininti pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomégius ir elgesio savybes, šeima, grupe, Tėvynę. Pasiūlyti idėjų veiklai, skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškinantis palankumo ir nepalankumo priėžastis.	
	Ugdymo sritis: Santykiai su suaugusiaisais Ikimokykliniame amžiuje vaikas moko si suprasti suaugusijį, jo jausmus, poreikius, reikalavimus, gera valia jiems paklūsta, iš suaugusiojo mokosi bendrauti. Vaikas gali pastebėti prislėgtą suaugusiojo savijautą, rodo jam užuojautą, pastangas padėti. Tuo pat metu vaikas siekia savarankiškumo, mokosi suaugusiesiems pasakyti ar parodyti savo poreikius, su suaugusiaisiais tariasi ar derasi dėl to, kas jam svarbu. saugiai prie artimių suaugusiuju prisirišę vaikai patiria mažiau sunkių emocijų, elgesio problemų.	
1-3 m	Bendradarbiauti su vaiko tévais, sužinant naujus jo pasiekimus, iþročius, interesus bei informuojant tévus apie darželyje praleistą dieną. Pritarti vaiko iniciatyvai, tačiau visuomet ateiti į pagalba, kai jam reikia suaugusiojo. Žaidžiant skatininti vaiko savarankiškumą, veikimą tariamai, daiktų pakaitalų naudojimą, persikūnijimą, tapimą kuo nors. Vadinti vaiką prisiumto vaidmens vardu. Parūpinti vaidmens atributų, žaislų ir jų komplektų. Kalbėtis su vaiku apie tai, kas žaidžiam. Kai vaikas priešgyniauja arba užsispiria, parinkti tinkamus bendaravimo su juo būdus ir tinkamai išspresti problema. Jei vaikas užsisipyre to, kas jam pavojinga, tikslina nukreipti jo dėmesį į kitą veiklą. I grupę retsykiais pasikviesti svečių, kviesti tévus ar senelius, dalyvauti vaikų ugdymo procese, kad vaikai pratintusi bendrauti su nepažistamais žmonėmis.	

3-4 m	Pasiūlyti veiklos, per kurias reikėtų kalbėti apie šeimą, pakabinti vaiko ir šeimos fotografijas vaiko akių lygyje. Organizuoti šeimos dienas grupėje. Kvesti tėvus dalyvauti grupės veikloje. Dėl vaikų ugdymo, išvyku, švenčių ir kt. turtis su vaikais bei jų tėvais. Organizuoti bendrus renginius, šventes, projektus kartu su darželiu, mokyklos ir gyvenvietės bendruomenėmis. Klausytis vaikų, skatinti pasakyti savo norus, sumanyimus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. Padėti vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. Vaikui supykus, paskatinti kalbėti apie tai, kas jį supykdė, padėti rasti tinkamą išeitį, nusiraminti. Kvesti i grupę vaikams išdomius žmones ir skaitinti vaikus ką nors veikti drauge.
4-5 m	Vaikams prašant išstraukti i jų žaidimuis, atlirkti antraeilius vaidmenis, palaikyti jų sumanyimus, užduoti klausimų, padedančių plėtoti žaidimą. Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Būti tinkamo elgesio modeliu vaikams. Kalbėti su jais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais, seserimis. Suprasti vaiko priešinimosi priėžastį ir padėti jam įveikti kylančias problemas. Grupės vakaronėse skatinti deklamuoti eileraštį kartu su šeimos nariais. Paskatinti vaikus bendrauti su grupės svečiais, papasakoti apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvoti jems klausimų.
5-6 m	Padėti vaikams keistį netinkamus bendravimo su suaugusiaisiais būdus, siekiant geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaryti dienotvarkę, turtis dėl jos pakeitimų. Kurii elgesio grupėje taisykles. Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. Padėti vaikams išmokti būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, nežejidžiant kitų. Aiskintis bendravimo su nepažiastamais žmonėmis taisykles ir galimus pavojus. Išklausyti vaikų pasakojamus atstitimus su suaugusiaisiais ir pasvarstyti, kaip kita kartą panašiose situacijoje reikėtų elgtis.
1-3 m	Ugdymo sritis: Santykiai su bendraamžiais Ikimokykliniame amžiuje vaikai moko si užmegzti artimus ryšius su bendraamžiais. I bendravimą su bendraamžiais vaikai perkelia bendravimo su suaugusiuoju modelį. Draugaudami ir bendraudami vaikai kartu žaidžia ar ką nors veikia, užjaucia, padeda, paguodžia, derina veiksmus, keičiasi patirtimi ir informacija, kartu fantazuoja, kuria, ieško būdų, kaip taikiai išspresti nesutarimus.
3-4 m	Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paciliui arba keliems vienu metu. Grupėje turėti po kelis tokius pačius žaislus. Pakomentuoti draugiškus vaikų veiksmus ir jausmus, pritarai ketinimui žaisti kartu, padėti išstraukt i bendro žaidimo epizodus. Užjirkinti vaiko saugumą. Paskatinti vaikų išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Atsiliepti i vaikų pagalbos prašymus. Padėti vaikui įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant i kitų vaikų norus. Skatinti vaikus žaisti kartu, greta. Sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistu greta vienas kito. Skirti pakankamai vietos ir laiko bendriems žaidimams. Naudoti smėlio laikrodį, susitarimus ir kitus būdus, padedančius vaikams palaukti savo eilės. Skatinti paprašyti žaislo, žausti juo kartu. Komentuoti priimtinus ir neprimitinus vaiko veiksmus, primenant elgesio taisykles. Mokyti pasakyti sau „ne“ kai norisi pasiegti netinkamai. Išairiose situacijoje atkreipti vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam. Vengti lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“. Skatinti ir palaikyti vaikų draugystes.

4-5 m	Jei grupėje yra vaikų, kurių kiti nepriima į žaidimus, išsiaiškinti to priežastis ir padėti atstumtiesiems išitraukti iš žaidimų Siūlyti īvairios veiklos, turinančios vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Tarpininkauti vaikams ieškant išeicių konfliktinėje situacijoje. Pasiūlyti veiklos, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslø, skatinant bendradarbiavimą.
5-6 m	Sudaryti galimybes vaikams gauti naujų įspūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus. Atkreipti vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei savykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. Paskatinti vaikus aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaikais kurti taisyklës, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis. Pasiūlyti veiklų, kuriose reikėtų ką nors daryti drauge. Kalbėtis apie draugus ir draugystę.
	Ugdymo sritis: Problemų sprendimas Problemų sprendimas – tai gebėjimas suprasti, įvertinti interpretuoti ir pritaikyti žiniias išsūkiams, sudėtingoms užduotims ar sunkumams spriesti. Ikimokyklinio amžiaus vaikai yra pajęgūs spręsti savo problemas, nes pastebi neįprastą situacijos sudėtingumą, sunkumą; susidūrės su sudėtinga užduotimi, spontaniškai ieško sprendimų, juos taiko ir stebi pasekmes; susidūrės su sudėtinga užduotimi, gali tikslingai ieškoti informacijos, sprendimo, išeities, ją pritaikyti ir stebeti rezultataj; gali daryti netiketus atradimus, spontaniškai pritaikę tam tikras išeities.
1-3 m	Skatininti vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Kai vaikui kas nors nesiseka arba jei jis prašo padėti, klausti paties vaiko: „Ką dar galima padaryti?“ „Kaip kitaip galima padaryti?“ Arba pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūties, kad vaikas pasirinktu vieną iš jų.
3-4 m	Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus. Vaikams susidūrus su problema, skatininti juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jis taikė anksčiau. Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. Padėti vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaikais, padedant jiems apmasyti svarbiausius problemų sprendimo etapus.
4-5 m	Siūlyti vaikams sudėtingos veiklos, drąsinti jos imtis, drąsai bandyti, eksperimentuoti, turtis su kilais. Skaityti kūrinį apie īvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. Kai vaikai susiduria su problemomis, paprašyti visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje. padėti vaikams geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes.
5-6 m	Užduoti vaikams atviruosius klausimus, padedančius apmasyti problemą: „Kas atsiriko?“, „Kaip tu jautiesi?“ ir pan. Vaikui susidūrus su problema klausti: „Ką tu darei?“, „Ką dar galima daryti?“. Ar tai padės įveikti problema?“. Siūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų jie patys.
	SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA
	Ugdymo sritis: Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Kasdienio gyvenimo įgūdžiai – tai vaiko asmeninių mitybos ir valgymo, kūno švaros ir aplinkos tvarkos, saugaus elgesio, taisyklingos laikysenos įpročiai ir įgūdžiai. Ikimokyklinio amžiaus vaikai turėtų igyti supratimą apie tai, kaip reikėtų valgyti,

<p>išmokti prausčius, savarankiškai apsirenti ir nusirengti, saugiai elgtis su įvairiais aštriais, degiais, pavojingais daiktais, susityarkti žaislus ir veiklos vietą. Vaikas mokosi valgyti pats, maitinasi sveikai, atpažista skirtingus maisto produktus, įvardija alkį ar sotumą, pratinasi gražiai elgtis prie stalų. Vaikas mokosi plautis rankas, kai jos purvinos, tvarkosi ir prižiūri savo drabužius bei avaryne, aplinka, stengiasi taisyklingai stovėti ir sedėti.</p>	<p>Skatinti ragauti iš valgyti įvairių maistą. Pratinti gerai sukrumytį maistą, neskubinti valgančio vaiko, mokyti valgyti ramiai. Pratinti keltis nuo stalo tik baigus valgyti. Siūlyti žaisti žaidimus, mokant naudotis stalą irrankiais. Prižiūrėti, kad vaikas valgytų su irrankiais taip, kaip jis gali, pagirinti vaiką už pastangas. Turėti grupėje indelių, skatinti su jais žaisti. Mokyti taisyklingai naudotis tualetu. Mokyti apsiauti batukus, apsivilkti, meginti sagstyti sagas, varstyti batų raištelius. Mokyti aprangos dalių pavadinimų. Naudoti įvairias spalvotas, kvepiančias vaikiškas higienos priemones. Kalbėtis su vaikais apie švarą, skaityti kūrinelius. Sisteminti skatinti pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vieta.</p>
<p>3-4 m</p> <p>Priminti, kad vaikai valgytų neskubėdami. Su vaikais kalėti apie tai, kad labai svarbu pusryčius, pietus ir vakarienę valgyti tuo pačiu metu. Žaisti žaidimus, kuriuoje formuojausi maitinimosi ritmo suvokimas. Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produkų grupes – pieną, mėsą, vaisius, daržoves. Kiekvienu kartą pric̄ valgant, įtraukti vaikus į stalą padengimo veiklą, siekti, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles, patiekalus atitinkančiais indais. Kalbėtis su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaryti salygas mokyties praktiskai juos nuplautui. Rekomenduoti tėvams aprenkti vaikus patogais ir lengvai apsirentgiamais drabužiais. Primenant eiliškumą, skatinti vaikus savarankiškai apsirenti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius. Mokyti vaikus taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, prausčius ir šluostytis veida. Priminti, kad čiaudint ir kosint būtina prisidengti veida į nosį. Priminti, kad naudotusis nosinaite. Skatinti susidėti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant. Pasiruošti ir naudoti vaizdines priemones apie saugų elgesį. Rodyti mokomuosius filmukus. Žiūrinėjant paveikslėlius, vartant vaikiškus žurnalus, pastebeti ir parodyti dvejopas situacijas, pvz.: tas, kuriose saugu vaikui, ir tas, kuriose gali įvykti nelaimė. Skaityti, kurti kūrinelius apie saugų elgesį. Organizuoti saugaus elgesio savaites, viktorinas, kviečti medicinos darbuotojus, gaisrėminkus, policininkus.</p>	<p>Pratinti, kad vaikai valgytų neskubėdami. Suvažinti vaikus į stalą dengiant stalą gimtadienio šventei. Skatinti susityarkti ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie po lova, stalų, spintelei ir kt. Pasūlyti vaikams tvarkantis apsirentgi specialiais drabužieliais – prijuostėmis, kepurėmis, pirstinėmis. Kartu su vaikais organizuoti viktorinas, projektus apie saugų vaikų elgesį. Diskutuoti su vaikais, kaip konfliktus sprendti taikiai. Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sedėti, stoveti, vaikščioti.</p>
<p>4-5 m</p>	<p>Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai naudotis stalą irrankiais. Patraukliomis formomis paaiškinti pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą. Papasakoti apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui. Kviesti vaikus į talką dengiant stalą gimtadienio šventei. Skatinti susityarkti ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie po lova, stalų, spintelei ir kt. Pasūlyti vaikams tvarkantis apsirentgi specialiais drabužieliais – prijuostėmis, kepurėmis, pirstinėmis. Kartu su vaikais organizuoti viktorinas, projektus apie saugų vaikų elgesį. Diskutuoti su vaikais, kaip konfliktus sprendti taikiai. Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sedėti, stoveti, vaikščioti.</p>
<p>5-6 m</p>	<p>Su vaikais aptarti, kodel žmogus valgo. Diskutuoti apie tai, ką valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei. Aptarti produktų naudą augimui ir gerai savijautai. Mokyti atskirti naudingą ir beverti maistą, skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus.</p>

	<p>Klausytis skaitomų knygelį, vaidinti, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus. Žaidžiant rūšiuoti maisto produktus (paveikslėlius). Pasiūlyti vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabuželiais. Sušlapusius rūbus ir avalyne pasidžiauti. Pasirūpinti mūlu su dozatoriumi, parodyti kaip juo naudotis, kaip teisingai plautis rankas. Priminti, kad reikia taupyti vandenį ir kodel. Parūpinti priemonių kalimo, siuvimo, dgsniavimo žaidimams. Apsilankyt i su valkais gaistrinėje, policijoje, ligoninėje. Stebėti vaikų laikyseną ir nuolat apie tai priminti.</p>
1-3 m	<p>Ugdymo sritis: Fizinis aktyvumas</p> <p>Judejimas yra vienas iš svarbiausių prigintinių vaiko poreikių, todėl būtina skatinti tiek spontaniska, tiek ikimokyklinio ugdomo auklėtojo tikslingo inicijuojamą vaiko fizinį aktyvumą. Fizinis aktyvumas užtikrina stambiosios motorikos iégudžių, tokų kaip éjimas, bégimas, šokinéjimas, strikinéjimas, pusiausvyros išlaikymas judant, laipiojimas aukštyn ir žemyn, važinéjimas triratku, dviratuku, ugdymasi. Fizinis aktyvumas taip pat skatina fizinių vaiko savybių, tokų kaip lankstumas, vikrumas, ištvermę, greitumas, judesiu koordinacija, pusiausvyra, ugdymasi.</p>
3-4 m	<p>Sudaryti salygas vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkludant padėtų daiktų. Atlikti pratimus, skatinančius peržengti kliūtis, citi plačia linija. Sudaryti salygas vaikams laipioti kopételėmis siekiant tikslo. Kartu su vaikais imituoti šuo liuojančius ar kitokius judešius atliekančius gyvūnus. Skatininti atlikti smulkiaja motorika lavinančius pratimus. Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuoļus. Kartu su vaikais pasidaryti vėrinus iš makaronų, sagų, karoliukų ir t.t. Siūlyti žaidimus ir žaislus, kuriuose atliekami sukamieji plaštakos judeesai, pvz., žaidimas kėgliais. Mokyti žirklémis ikiapti popieriu.</p> <p>Siūlyti vaikui įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, kulnų. Sudaryti salygas vaikščioti į priekį ir atbulom tam tikro apibrėžto pločio linija (pvz., 3 m ilgio ir 5 cm pločio). Sudaryti salygas vaikui važinėti triratukais ar paspirtukais. Paprašyti vaikų surinkti pagaliukus, kai jie netryčia išbyra. Parūpinti pagaliukų kaišiojimui. Sudaryti salygas minkyti tešla, lipdyti iš modelino, plastilino. Leisti kirpti nesudétingas formas, po to priklijuoti jas ant popieriaus. Žaistti pirstukų žaidimuis. Sudaryti salygas žaistti vonelėse su pupomis, griskais ar kitomis kruopomis, gilėmis, kaštonais ir pan. Pasiūlyti vaikui pabūti vaistininku – įvairius daiktus imti žnyplėmis, pincetu, perdėti iš vieno indo į kita įvairius smulkius daiktus.</p>
4-5 m	<p>Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktu ritminius judeesius nečiaisiais, galva, muštų kamuoli, mestų į viršų, éjima keistų bégimu. Atlikti éjimo, bégimo, perlipimo pralindimo judeesius. Organizuoti bégimo estafetes, īvairių šuo lių žaidimus, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. Žaistti žaidimus su išsisukinėjimais, kuo ilgiau liekant nepagaujam. Siūlyti vaikams šokineti per šokdyne, lanką. Pasiūlyti piešti įvairių linijų, pieštuksu apvesti daiktus, užduotis vis nuseginimo veiksmus naudojant skalbiniu segregukus.</p>

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA	
5-6 m	<p>Ugdymo sritis: Sakytinė kalba</p> <p>Sakytinė kalba – tai žmonių bendravimo priemonė. Sakytinės kalbos ugdymas – tai vaiko klausymo, jo paties kalbėjimo skatinimas. Klausydamasis vaikas mokosi išgirsti, įsklausyti, atpažinti kalbos garsų skirtumus, dažnai tariamų garsų kombinacijas. Vaiko kalbėjimas – tai vaiko pokalbiai, pasakojimai, pranešimai apie tai, ką jis girdi, jaučia, mato, stebi, žino, yra patyręs, išgyvenęs.</p>
1-3 m	<p>Skaityti ir pasakoti vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnelius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyveniminiška patirtimi. Skaityti atsižvelgiant į kūrinį – garsiai arba lyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas. Kalbėjimą su vaiku nuolat praturninti naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką. Mokyti suprasti suaugusiojo prasymus. Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. Keliant klausimus „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“ skatinti vaiką nusakyti aplinkos reiškiniu savybes, ieškoti ivykių priežasčių ir pasekmii, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. Kalbant skatinti vartoti mandagumo žodelius. Ivaariose bendravimo situacijoje nuolat klausinėti vaiko apie jį patį, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mègsta, skatinti apie tai pasakoti. Skatinti vaiko kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius. Deklamuoti eileraštuks, užbaigti žinomu pasakų, eileraštuks frazes. Kartu su vaiku žiuriunt filmukus, skatinti jį pasakoti apie tai, ką maté ir girdėjo žodžiais ir gestais. Kartoti girdėtus eileraštuks, dainuoti daineles, žaisti žaidimus.</p>
3-4 m	<p>Skaityti vaikui tekstus ne tik literatūrine kalba, bet ir tamiskai. Skatinti vaiką išklaustyti drauga, reaguoti į jo kalbą. Skatinti vaiką įvairiomo bendravimo situacijoje gyvai kalbétis su draugais. Bendraujant su suaugusiaisiais, vartoti elementarius mandagumo žodžius. Skatinti vaiką kalbēti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusius išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius. Su vaiku kalbēti taisyklingų konstrukcijų sakiniais, taisyklingai tariant giminios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti. Džiaugtis kiekvienu vaiko žodinės kûrybos bandymu, nepriestarauti, nesišaipyti iš jo. Vaiko kalbos jausma žadinti emocinga, ekspresyvia ir vaizdinga kalba.</p>
4-5 m	<p>Sudaryti galimybes vaikui susipažinti su įvairiu žanru tekstais. Padėti vaikui pajauti tekstu stilistinę įvairovę. Skaityti įvairių žanrų tekstus (pvz., skelbimus, reklamines skrajutes, enciklopedinius tekstus, autorines pasakas ir pan.). Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. Skatinti vaiką kalbēti apie savo norus, išgyventus išpūdžius, vidinių pasaulių. Plečiant jo žodyną, turinti ji įvairiaus techniniaus terminais. Suzinojus naują žodį, skatinti išsakyti savo išpūdžius. Skatinti kalbetti apie nutikima, patirtį prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių,</p>

	<p>pateikiant vaikui įvairių klausytis įvairius, padedančiu įvairinti kalbejimą: kur tai nutiko, ką tada jaučėjo, ką ten girdėjo, ką tada jaučė ir kt. Būti dėmesingu pasakojimo klausytoju. Kalbant su vaiku vartoti įvairias kalbos dalis (dalyvius, veiksmažodžių laikų įvairovę, įvairius būdvardžių laipsnius, išskirtukus, jaustukus ir pan.). Skatinti išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvu, draugu vardažodžiuose, trumpuoje žodžiuose. Su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaistti žodžiai juos trumpinant, įvairiai jungiant. Žaistti klausimų – atsakymų rimavimo reikalaujančius žaidimus. Skaitant kūrinėlius, nutylėti frazę ar žodį, skatinant vaiką juos pasakyti. Įvairiai inicijuoti eileraščių, istorių, pasakų kūrimą, p.vz., kitaip sugalvoti pradžią ar pabaigą, atvirkštine pasaka.</p>	
5-6 m	<p>Ugdymo veikloje klausytis įvairios stilistikos tekstu. Padedant suvokti pasakojimo turinį, išskirti ir aptarti su vaiku pasakojimo eiga. Žaistti žaidimus, susijusius su pasakojimo tekstu, ji iliustruoti, inscenizuoti. Sudaryti kuo daugiau ir įvairesniu bendravimo situacijų, kurios inicijuotu turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius. Skatinti vaikus klausinti apie tai, kas jiems įdomu, negirdeta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su auklėtoja. Pratinti vaiką reikiama informaciją perduoti kitiams. Pasakoti vaikams apie jiems nepažistamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą. Žaistti įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus, dainuoti ritmines daineles, ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. Išmèginti kalbinės raškos priemones kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant. Inicijuoti įvairius vaikų žodžių žaidimus, pasakojimų būdus: spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius, inicijuoti įvairius vaikų žodžių žaidimus, pasakojimų būdus: spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius ir kt. Išmèginti kalbinės raškos priemones, kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant.</p>	
1-3 m	<p>Ugdymo sritis: Rašytinė kalba Rašytinė kalba – tai vaiko rašymas ir skaitymas. Rašymas prasideda pirmomis vaiko braukomomis linijomis, taškeliais, kraigalionėmis, atsiūktinai parašytais raidžių elementais, nukopijuotomis raidėmis. Skaitymas ikimokyklinio amžiaus vaikui – tai simboliniu, bréžinių prasmės suvokimas, pirmuju trumpų žodžių ir raidžių atpažinimas ir siejimas su garsais.</p>	
3-4 m	<p>Skaityti vaikui kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstukus, kuriuose kartoja tie patys žodžiai. Skaityti normaliai, vengti vaikiškų intonacijų. Skirtingai pertiekti atskirų personažų kalba. Skatinti vaiką pavadinti kiekvieną paveikslę. Skirtingai pertiekti atskirų personažų kalbą.</p> <p>Įvairojo bendraivimo aplinkoje vertyti žurnala, knygą, bukletą ar skrajule. Skatinti domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Skatinti keverzonėmis užrašyti savo varda, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbeliais ir pan. Verti vardo, pavardės raidžių karolius.</p>	
4-5 m	<p>Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką. Skaityti tekstu, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Raidėms sugalvoti smagius pavadinimus: A-stogelis, H-kopėtėlis ir t.t., sudarant žodinius vaidinius. Skatinti apie raides, jų charakterį kurti istorijas, pasakas. Nuolat kreipti dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. Skatinti vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupiešust piešinius, atliktus darbelius. Skatinti</p>	

	<p>nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmožodžiais, išstiktais, jaustukais, išstiktais, dalyviais, prieveiksminis.</p> <p>Skatinti kurti rankų darbo knygeles su paslaptingomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt. Padėti pajusti ryšį tarp vaizdo ir žodžio. Skatinti sugalvoti rankų darbo knygeliems pavadinimus, tekstulus. Skatinti vaiką įvairoje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius. Skatinti rašyti savo varda įvairiais rašikliais, kompiuteriu.</p>
5-6 m	<p>Grupės knygų kampelį nuolat papildyti įvairių žanru knygomis, rašytiniams tekstais. Kartu su vaiku kasdien skaityti knygas. Pakalbėti apie skaitomo teksto veiksmą, kokie įvykiai aprašyti. Susieji perskaitytą tekstą su vaiko patirimi. Organizuoti vaiko vardo raidžių dieną. Skaičiant knygeles, atkreipti dėmesį į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygose. Sudaryti vaiko vardo, jo artimųjų vardų raidžių abécéles. Skatinti vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvarius simbolinius ženklus, skatinėti įvairias trumpas iškabas. Skatinti vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygose, bukletuose, skrautuose, žurnaluose, laikraštuose, iškabose.</p>
1-3 m	<p>PAŽINTINĖ KOMPETENCIJA</p> <p>Ugdymo sritis: Aplinkos pažinimas</p> <p>Aplinkos pažinimas glaudžiai siejasi su tyrinėjimo ir mokejimo mokyties gebėjimais. Noras sužinoti, išmokti, suprasti, kas vyksta aplinkui, yra aplinkos pažinimo pamatas. Vaikai nuo pat gimimo nesamoningai tyrinėja ir pažįsta juos supančią aplinką, mokosi joje pritapti. Vaikui augant aplinka atsiveria vis plačiau ir labai svarbu, kad suaugusieji padėtų vaikui patirii pažinimo džiaugsmą ir ugdyti pagarbą aplinkai, atsakomybę už jos išsaugojimą bei saugaus elgesio iğūdžius. Aplinka yra neišsemiamas mokymosi ir ugdymosi šaltinis ikimokyklinio amžiaus vaikams.</p> <p>Skatinti vaikus stebeti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką, rodyti paveikslėlius skatinant apie juos kalbėti. Mokyti savo kūmo dalijų pavadinimų, aptarti jų paskirtį ir priežiūrą. Mokyti skirti silumos ir šalčio pojūcius, juos įvardinti. Parodyti vaikams artimiausią aplinką: grupės ir jai priklausančias pagalbines patalpas, kitas grupės, salę, skalbyklę ir visą darželio teritoriją Atkreipti dėmesį į nematyitus daiktus, skatinti klausti kaip jie vadinasi, kas tai yra, ar galima paimiti ir pan. Mokyti pasakyti savo varda, pavardę, savo šeimos narių vardu, parodyti ar pasakyti, kiek turi metų. Rodyti kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamas, bendrauti su kiekvieno vaiko artimaisiais. Sudaryti galimybę prisidėti prižiūrint kambarinį augala, naminių gyvūnėlių. Skatinti kalbėti apie tai, ką gyvūnėlis éda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan.</p>

3-4 m	<p>Sudaryti galimybę vaikams susipažinti su artimiausioje aplinkoje esančiais statiniais: mokykla, daugiaaukščiais gyvenamaisiais namais, sodybomis, parduotuvėmis, kepykla. Mokyti pasakyti savo adresą. Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, supant, skandinant. Sudaryti salygas tyrinėti medžiagų savybes sušlapinant, plėšant, minkant ir pan. Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gvyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Paaiškinti, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių. Sudaryti galimybę stebeti augalus ir gvyvūnus gamtoje ir namų aplinkoje, žiūrėti paveikslėlius ir klausyti skaitymo apie naminius ir laukinius gvyvūnus, patiemus dalyvauti juos prižiūrint. Skatinti stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Sudaryti galimybę ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainelė, surasti paveikslus knygose.</p>
4-5 m	<p>Organizuoti vaikų išvykas į gamtą (gvyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), skiriant nedideles užduotis, ką turėtų pastebeti, paklausti. Vaikams surakti situacijas aiskintis, kaip daržovės, vaisių, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių - nelabai. Surengti šeimyninių fotografių parodas, mokyti papasakoti apie tai, kas juose užfiksuota. Skatinti domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. Parodyti, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Itraukti į pasiruošimą joms visus vaikus, sudaryti jiems sąlygas dalyvauti, klausyti vaikų idėjų ir padėti jas įgyvendinti.</p>
5-6 m	<p>Supažindinti su giminės medžiu. Ekskursijos į tėvelių darbovietes. Kviesti tėvelius ar senelius papasakoti apie savo profesiją. Pagal galimybes supažindinti vaikus su senoviniais rakančiais, leisti juos išbandyti, lyginti juos su dabartine technika. Stebeti paveikslėlius ar filmukus apie laukinius gvyvūnus. Skaityti knygeles, vartytį enciklopedijas. Mokyti apibūdinti gvyvūnų ir augalų skirtumus ir panašumus. Kartu su vaikais atliki nesudėtingus patiekalus. Skirti užduoties vaikui stebėti žyraigždės žiemą rytę ar vakare einant į darželį ir pasakoti. Stebeti su valkais įvairius gamtos reiškinius. Siūlyti vaikams tyrinėti žemėlapius, gaubli. Turėti grupėje kampeli su Lietuvos atributika. Šventi tradicines šventes. Naudoti vaizdo išrašus apie šalies tradicines šventes. Organizuoti išvykas. Pagal galimybes keliauti pėsčiomis ar autobusu. Supažindinti su atlikų panaudojimo galimybemis ir siūlyti daryti įvairius darbelius iš jų. Mokyti šiukslių rūsiavimo pagrindų.</p>

Ugdymo sritis: Skaičiavimas ir matavimas

Skaičiavimas – tai pažinimo komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus savoka. Čia svarbūs keli aspektai: skaičiaus vartojimas numeruoti; skaičiaus simboliai, vartojami skaičiams pažymeti; vaiko pažintinė raida taip pat neatsiejama nuo besiplečiančio vaiko suvokimo apie daiktų panašumus ir skirtumus. Matavimo komponentas susidaro iš: vaiko pažinties su paprasčiausiomis geometrinėmis figūromis; daikto dydžio, dydžių santykio suvokimo; vis gerejančio vaiko orientavimosi laike ir erdvėje.

1-3 m	<p>Duoti vienodo dydžio ir formos daiktus ir mokyti paimiti vieną (du) daiktus, padalyti daiktus po viena, sudėlioti juos į dvi, tris kriūčes. Klausti, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan. Teatralizuoti daineles, pasakas, žaisti žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama (pvz., pasaka „Ropė“, daina „Išėjo tėvelis į mišką“) Vartyti knyges, kuriuose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Skatinant vaikus pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektyt dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Sudaryti galimybes rūšiuoti daiktus. Leisti eksperimentuoti su įvairiu formu ir dydžiu daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesni kelias ir pan.</p>
3-4 m	<p>Naudoti paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti 1- 3 daiktai ar 2-3 daiktų grupės. Atkreipti dėmesį, koks daiktu skaičius grupėje, klausti „Kiek?“, „Ar daiktu yra po lygiai?“ ir pan. Mokyti apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan. Formuoti supratimą, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio. Leisti vaikui manipuliuoti daiktais, stebeti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. Pasiūlyti žaisti lego. Prašyti palyginti kasdienėje aplinkoje esančiu daiktu ilgi, aukštį, masę, storį, plotį ir t.t., juos dedant vieną prie kita, kilnojant. Formuoti supratimą, kad daikto ilgis, masė nesikeičia, daikta sulenkus ar suraičius. Žaisti judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu. Kalbėtis apie tai, ką vaikas kasdien daro rytę, dieną, vakare, naktį. Vaikščiojant gamtoje, atkreipti dėmesį į metų laikams būdingus požymius.</p>
4-5 m	<p>Žaisti stalą žaidimus su kortelemis, kai reikia suskaičiuoti kortelės, pasidalinti tarpusavy. Skaičiuoti įvarius daiktus, paveikslėliuose nupieštus daiktus ir pan. Pasiūlyti vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtinių judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėti erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka. Kalbėtis su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakojė cilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t.t. veikėjai. Žaisti stalą žaidimus. Karpyti, pašyti, spalvinti trikampius, staiciakampius. Iš įvairių formų detalijų ar piešiant figūras kurti aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. Kartu skaityti knyges, „rašyti“ laiškus. Žaisti judrius žaidimus, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėti nusakančius žodžius.</p>
5-6 m	<p>Skatinant vaiko norą sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmoki, leisti pasirinkti vaikui idomius ir suprantamus stalą žaidimus, dalomąjį medžiągą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mastymo ir skaičiavimo įgūdžius. Mokyti kuo įvairesnėse aplinkose pastebeti įvairius sekų sudarymo būdus ir pasiūlyti kuo įvairesnės veiklos, kuria vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus. Skatinant vaiką aplinkoje ieškoti daiktu ir jų dalių, savo forma primenančių pažiastamas, maiytas geometrinės figūras. Matuoti pėdomis, sprindžiai, pirsto storii, lazdele ir pan. Pasiūlyti veiklą, formuojančią supratimą apie tvermės dėsnį. Sudaryti sąlygas atrasti, kad skirtinos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. Siūlyti žaidimus, veiklą, kurioje dalyvaudamas vaikas išgytų supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. Atkreipti vaiko dėmesį į tai, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. Skatinant dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. kalbėtis apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekanus darbus.</p>

Ugdymo sritis: Tyrinėjimas	
1-3 m	<p>Tyrinėjimas – tai procesas, kai atidžiai žiūrint, klausant, liečiant, išskrant, išairiuose šaltiniuose sužinoma apie gvybosios gamtos objektus bei reiškinius, žmogaus sukurtus daiktus, žmonių gyvenimą, tyrinėjimas apima ir bandymus (eksperimentus), kai keičiame daiktus ar medžiagas, aplinkos salygas, pvz., išardome ir sudedame kitaip, kai tirpiname, šildome, šaldome medžiagas, kai sodiname augalus ir stebime, kaip jų augimą veikia šviesa, laistymas ir pan. Tyrinėjant reikia smalsumo, domėjimosi, noro pažinti, išsiaiškinti, kas ir kodėl vyksta; gebėjimo kelti problemas, klausimus ir tyrinėjimo tikslus; gebėjimo numatyti, kaip tyrinės ir pasirinkti priemones.</p>
3-4 m	<p>Skatinti manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabala į vėl sulipdyti į vieną. Sudaryti galimybes surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, išairiai būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą. Pateikti knygų ar paveikslėlių apie išairius jų kasdieninio gyvenimo aspektus. Skirti laiko mokytiapsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.</p>
4-5 m	<p>Parūpinti išairių medžiagų ir priemonių, kuriomis pasinaudodamas vaikas galėtų inicijuoti kryptingą iškilusių problemos sprendimo veikla, patys sugalvoti problemų ir ieškoti jų sprendimo būdų. Skatinti nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltą problemų sprendimą, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius.</p> <p>Sudaryti galimybę suskaiciuoti, prognozuoti. Vaikus skatinti stebeti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gvybosios gamtos objektyvų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti išsivaizduojamus daiktus. Skatinti pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabar. Skatinti paaškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrasti.</p>
5-6 m	<p>Skatinti vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusių klausimus knygose, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklaustų suaugusiujių. Siūlyti atlkti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Grupėje turėti prietaisų, skirtų tyrinėti, mokyti ir skatinti vaikus jas savarankiskai naudotis. Vykdysti projektinę veikla, skirtą ilgalaikiams stebėjimams. Mokyti vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan.</p>
Ugdymo sritis: Iniciatyvumas ir atkaklumas	
1-3 m	<p>Iniciatyvumas apibūdinamas kaip smalsumas, domėjimasis nauja informacija bei veikla, entuziastingas naujos informacijos, naujų veiklos ar raiškos būdų ieškojimas, noras išmokti. Atkaklumas yra gebėjimas gana ilgą laiką amžiaus galimybų ribose nenutrauktį atliekamos veiklos. Tai yra ilgalaikio dėmesingumo išlaikymas, gebėjimas išsaugoti svarbią informaciją bei idėjas atmintyje, kurias ateityje vaikas gali panaudoti išairiose veiklose ir situacijoje, nesutrikhti nesėkmės situacijoje, didelėmis pastangomis pasiekti sekmės. Atkaklumo pagrindas pravaiko noras daryti itaka aplinkiniams pasauliui, noras pasiekti tikslus.</p>
3-4 m	<p>Pasirūpinti saugia aplinka grupėje, lauke. Auklėtojui pačiam žaisti išairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų ji stebeti ir megždžioti, taip mokydamiesi naujų veiksmų. Skatinti vaikus pastatyti bokšteli, baigtį sudelioti delionę. Nuolat praturtinti grupę kuo nors nauju, pasiūlyti naujų žaidimų. Neišleisti vaikų iš akių. Kai tik įmanoma, palaikyti vaiko norus, patraukliai pasiūlyti jiems pakeisti savo neigiamą nuomone.</p>

3-4 m	Palaikyti vaikų veiklos sumanymus, padėti juos išplėtoti, įgyvendinti. Pasiūlyti vaikams veiklos dviese, grupeleje ar su visa grupe. Palaikyti vaikus, kurie bando išsūki jveikti savarankiškai, neskubetū teikti pagalbos. vaikams, kurie greit nusimena, meta veikla, padėti surasti išeitį, sprendimus. pastebeti ir palaikyti vaiko iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaishlus ir pan.
4-5 m	Skatinti vaikus turinėjau išplėtoti jų pačių sumanyma. Veikla vaikams pasiūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų sukonkretninti ir savaij išgyvendinti. Nenurodyti visu veiklos atlikimo žingsnių. Pagalba vaikui teikti ne ką nors darant už jį, bet keliant mastytį skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatinant bandyti keletą kartų.
5-6 m	Sudaryti salygas grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, neardant vaikų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbeliu. Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai pastebeti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti. Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas. Siūlyti kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų.
1-3 m	Ugdymo sritis: Mokejimas mokytis Mokejimas mokytis suprantamas kaip noras mokytis, atkaklus užsibrėžto tikslu siekimas, atsakomybė už savo mokymąsi. Tai gebėjimas išsikelii mokymosi tikslus, planuoti, kaip jų bus siekiama, pasirinkti tinkamus mokymosi būdus, apmasyti mokymosi procesą, išvertinti rezultatus ir atsižvelgiant į juos kelti tolesnį tikslą.
3-4 m	Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti ir kurti salygas vaikui mokytis. Vaikams padeti suprasti savo galimybes ir apribojimus, sudaryti visas salygas tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. Leisti vaikams patiemus pajusti ir nuspresti, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikus drąsinti inicijuoti žaidimus. Kurli prasminges ir tikroviškas žaidimo ir darbo konteksta. Kartu su vaiku pasidžiaugti tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisiegti sagas, bėgioti, sudėlioti delionę.
4-5 m	Pastebėti situacijas, kuriose vaikas nori ko nors išmokti. Skatinti pasakyti, ko jis nori išmokti, sudaryti salygas mokytis to, ko jis nori. Netrukdytis, kai vaikas išstraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebeti ir padėti ar padrašinti, kai vaikas prašo ir kai tai būtina. Kalbėtis su vaikais apie tai, ka veikė per dieną ir ko išmoko.
5-6 m	Vaikus drąsinti sakyti „Aš nežinau“, nebijoti suklustyti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti ir rasti atsakymą ar sprendimą. Pripažinti, kad vaikų sugerbėjimas išlaikyti demesių ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu didėja. Todėl numatyti veiklos, kuri padeda tyrimetį ir pažinti aplinką.

MENINĖ KOMPETENCIJA

Ugdymo sritis: Meninė raiška

Vaiko meninė raiška – tai išpiūdžiu, išgyvenimui, supratimo, emocijų, jausmų patirties reiškimas ir vaizdavimas meninės raiškos būdais ir priemonėmis: veiksmu, judeisiu, žodžiu, balso intonacija, spalva, linija, forma ir kt. Ji apima muziką, šoki, vaidybą ir vizualinę raišką.

<p>1-3 m</p> <p>Klausyti su vaikais daineliu apie paukščius, žvérus, gamtos reiškinius ar trumpą instrumentinės muzikos kūrineliu. Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas, imituojant jų tekstą judeisiais. Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, tekstą imituojant judeisiais. Skatinti judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Pasirūpinti nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdėlėmis, būgneliais, barskučiais, varpeliais, šaukštais ir kt.), daiktais ir kartu su vaikais groti ir klausytis jų skleidžiamų garsų. Tyrimetį instrumentų ar daikų garsines galimybes. Sudaryti salygas ir skatinti vaikus kurti, dainuojant apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi. Skatinti vaikus įsijausti į veikėjus, siužetą: pabūti kaip aguonėlės, augti drąsai, linksmai, gražiai. Rodyti vaikams veiksmus ir leisti improvizuoti, reikšti emocijas. Skatinti pasakoti apie savo piešinį. Nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, vaizduoti tai, ką nupieše. Stebėti vaiko raiškos procesą, paprašyti papasakoti apie savo piešinį ar lipdini. Pasūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis. kalbėti apie tai, ką vaikas daro, skatinti išbandyti kitus būdus.</p>	<p>Klausyti su vaikais muzikos kūriniu, gamtos garsų ir juos tyrinėti pasikalbant, pasakojant, aptariant. Dainuoti su vaikais trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos daineles, jas imituoti judeisiais. Sudaryti galimybę vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti rateliu atliekant nesudėtingus judeesus – eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankią, mojuoti, ploti ir t.t. Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Tureti grupėje įvairių medžiagų iš gamtos ar buities atliekų daiktų ir kartu su vaikais gaminti namų darbo muzikos instrumentų. Kuriančią vaiką skatinti naudoli natūralius, su jokiu šokio žanru nesujusius judeesus. Šokdamas vaikas pertelkia istoriją, tačiau iš esmės jis tyrinėja šokio elementus – crdvę, tempą, ritmą, energiją. Parūpinti žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodyti, kaip galima žaisti su stalo teatro pirstininėmis lélémis. Skatinti žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. Padėti vaikams suprasti, kad iš ivairių medžiagų, būties ir gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbelių.</p>	<p>3-4 m</p> <p>Sudaryti salygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos išrašų, bet ir gyvos muzikos. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar šventės. Dainuoti su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Skatinti dainuoti individualiai išméginant, kaip skamba balsas grupėje, saleje, lauke ir kitur. Skatinti dainuoti atliekant įvairius darbus. Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, būties daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Kartu su vaikais išméginti įvairius instrumentus, pasigaminti jų ir tyrinėti jų skambėjimo galimybes, tembrus. Pasekus ar paskaičius pasaka, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinti patiemis vaidinti.</p>	<p>4-5 m</p> <p>Sudaryti salygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos išrašų, bet ir gyvos muzikos. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar šventės. Dainuoti su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Skatinti dainuoti individualiai išméginant, kaip skamba balsas grupėje, saleje, lauke ir kitur. Skatinti dainuoti atliekant įvairius darbus. Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, būties daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Kartu su vaikais išméginti įvairius instrumentus, pasigaminti jų ir tyrinėti jų skambėjimo galimybes, tembrus. Pasekus ar paskaičius pasaka, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinti patiemis vaidinti.</p>
--	---	---	---

5-6 m	<p>Sudaryti vaikams salygas klausyti įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus. Pasirūpinti, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentą, spalvotų natū, dirigento lazdelę, muzikos išrašų, klausymosi aparatūrą, video išrašą. Groti kartu ir paskatiniai vaikus groti melodiniuose vaikiškuose muzikos instrumentais. Pamokytį vaikus sekli dirigento judesius. Atlkti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Renkantis autorinius šokių, atkreipti dėmesį, kad juose nebūtu sudėtingų judesių. Ugdytį vaiko vaizduotę, skatinant išsižūreti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali kalbėti linija, spalva gali skleisti šilumą ar šaltį ir t.t. Palaikyti vaiko gebėjimą vaizdu išreikšti jutimine patirtij. Suteikti vaikams galimybę kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais. Padražinti vaikus įvairiapusių kūrybinei raiškai, kūrybai skaitmeninėmis priemonėmis. Kaupti vaikų kūrybos albumus.</p> <p>Ugdymo sritis: Estetinis suvokimas</p> <p>Vaiko estetinis suvokimas – tai gebėjimas suvokti, pajauti ir reflektuoti estetinius potyrius, kurie kyla matant ir jaučiant aplinkos (gamtos ir aplinkinio pasaulio, žmonių santykį, veiklos), meno kūrinį, savo ir kitų kūrybos grožį. Tai vaiko estetinių galių – išgyvenimų, intuičijos, jausenos, jaunumo, emocijų, estetinio skonio ir verimimo, supratimo, suvokimo, estetiškumo ir gėrio poreikio, veiklos ir kūrybos visuma</p>
1-3 m	<p>Duoti klausyti įvairios nuotaiko kūrinį, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau juos katu aptarti. Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausyti jų išrašą. Užduodant klausimus skatinant atpažinti vaizduojamą pasaka. Skatininti pasakoti apie savo ir kitų piešinių, aplinkoje matytus paveikslus ar knygelių iliustracijas. nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, begioti, ką nors vaizduoti judesiais. Džiuginti vaikus ir padėti jiems kaupti muzikinius išpuštžius, skatininti atidžiai klausyti muzikos, ja gerėtis. Stebėti vaiką tomis akimirkomis, kai jis grožisi, džiaugiasi gantos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniais, žaislais, savo išvaizda. Tinkamu momentu ji pakalbinti, paklausti, kas jam gražu. Vaikams prieinamoje vietoje, jų akių lygyje, padėti profesionalios dailės, tautodailės kūrinį bei meniškų taikomosios dailės darbų, kad juos galima būtų apžiūrėti.</p>
3-4 m	<p>Sudaryti vaikams galimybes dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose, kai vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, palaikyti jo norą, pasidžiaugti, pagirti. Įsiklausyti į vaiko klausimus, prieš vaidinimą trumpai papasakoti, apie ką bus vaidinama. Atkreipti vaiko dėmesį į pabaiga, paklausti, kokia ji – laiminga ar liūdnai? Padėti pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus keičiantis linijai, formai ir spalvai. Sudaryti sąlygas klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatininti reikšti savo išgyvenimius. Kasdieninėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartoti žodžius „džiaugiuosi tavo piešiniu“, puikiai atrodai, gražiai pasielgei“. Kalbėtis su vaiku apie spalvas paletėje, kurios spalvos jiems atrodo linksmos arba liūdnos, tyrinėti spalvų maišymo efektus.</p>
4-5 m	<p>Paprastai ir suprantamai atskleisti muzikos kūrinį grožį. Skatininti žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu. Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ar dramos vaidinimus, klausyti vaidinimų išrašų, žiūrėti animacinus filmukus. Skatininti stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiemis kartu kurti. Sudominti vaikus patraukliai ir maloniai veikla paties mokytojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais. Gamta yra pats</p>

<p>stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl reikėtų skatininti vaikus pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį. Skatinti vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptarti turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentus. Sugalvoti įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą. Kartu su vaikais žiūreti lėlių ir dramos vaidinimus, klausyti vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus. Sudaryti galimybę vaikams stebeti vaizduojamosiems ir taikomosiems – dekoratyvinės dailės kūrinius, reprodukcijas mokykloje, bibliotekoje šventėse, mugėse tradiciniuose renginiuose. Sukurti situacijų, kad vaikas galėtų meno kūrinius, savo ir kitų meninę veiklą vertinti savaip lygindamas. Kasdienėje veikloje suteikti galimybę suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris, grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą. Prašyti papasakoti apie savo dailės kūrinius, pateikti įmeninius sprendimus orientuotu klausimiu.</p>	<p>Sudaryti salygas vaikams dalyvauti ar stebeti kuo daugiau ir įvairesniu muzikiniu, vaidybiniu renginiu, koncertu, lankytis parodose, muziejuose, teatre, gyvenvietės šventėse, mugėse ir kitur. Žiūreti lėlių ir dramos vaidinimų, klausyti jų įrašų, žiūrėti animacinį filmuką. Skatinti pastebėti subtilesnes veikėjų kalbos intonaciją, poelgių, veiksmų, kostiumų, lydinčios muzikos, dekoracijų detales. Demonstruoti vaikų kūrinelius, ruoštis visų vaikų arba autorines parodas, sudaryti individualius albumus. Skatinti vaikus aptarti stebėtą ar klausytą meno kūrinį, pagrįsti savo nuomone, atsakant į klausimą, kodėl patiko ar nepatiko. Pratinti pastebėti ir atskirti kičą nuo tikrojo meno. Sudaryti salygas suprasti aplinkos grožio svarbą ir ji vertinti. patiemis dalyvaujti į puoselėjant: nelaužyti medelių, neskriausti gyvūnelių, dalyvaujti įvairiuose gamtiniuose projektuose ir akcijose. Pratinti gražiai elgtis viešose vietose. Skatinti suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia. Per pasivaikščiojimus paskatinti pastebeti ir išsižūrėti į detales, atrasti gražius daiktus, gamtos vaizdus, juos fotografioti, peržiūrėti panaudojant skaitmenines technologijas. Dažnai klausyti įvairių muzikos kūrinį, paskatinti vaikus susikaupti, išklausyti savo mintimis pasidalysti. Užduoti klausimų apie skambėjusią muziką, atlikėjus. Skatinti aptarti stebėtą šoki, atkreipti dėmesį į šokėjų judesius, kostiumus, muziką. Pasamprotauti, ką teatre veikia aktorius, pasikalbėti apie teatrą. Paskatinti realizuoti kilusių sumanyimus čia ir dabar, nes praktinė patirtis teikia daugiausiai peno estetiniams suvokimui.</p>
<p>Ugdymo sritis: Kūrybiškumas Kūrybiškumas suprantamas kaip asmens savybė, susijusi su gebėjimu atrasti tai, kas nauja, originalu, netiketa. Ikimokyklinio amžiaus vaikai stebina ypatingu gebėjimu pateikti originalių bei neiprastų idėjų, laisvai išreikšti save, ką nors simbolizuoti, išsivaizduoti, fantazuoti, improvizuoti. Vaikų kūrybiškumas reiškiasi verbalinėje, vizualinėje, judėjimo, pažinimo veikloje. Ikimokyklinio amžiaus vaikai pasižymi tuo, kad kūrybos procesas įems dažnai yra svarbesnis už jos rezultata.</p>	
<p>1-3 m Kurti saugią, džiaugsmingą, laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. Siūlyti žaidimų su vandeniu. Lauke lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai apsirengus, leisti braidyti po balas, semti į kibireliais ir pan. vaikus skatinti daryti taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenkant kuo įvairesniu sprendimų. Veiklą organizuoti ir patalpose ir lauke. Skatinti vaikus statyti smėlio pilis bei žaisti kitus žaidimus su smėliu.</p>	

3-4 m	<p>Skatinant išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę galima panaudoti įvairiomis reikmėmis ir tikslams, kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. Suteikti laisvės, erdvės, laiko, pasiūlant naudoti įvairius butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkančią veiklą, režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas. Lavinti kūrybinių mastymą – lankstumą, gausumą, detalumą, originalumą. Prašyti kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. Užduoti netikėtus, fantastinius klausimus, skatinti vaiką išsakyti originalias mintis. Skatininti džiaugtis savo kūriniais, aptarti, kokias sugalvotas idėjas galima pritaikyti ar išbandyti realiam gyvenimine. Girti įdomiausius posakius, klausimus, skatinti idėjomis pasidalinti grupėje, kad vaikai pajustų, kad originalūs atsakymai ir mintys yra vertinami.</p>
4-5 m	<p>Skatininti kūrybiniškumą, laisvai reikštį idėjas, užduoti daug atvirojo tipo klausimų. „Kaip?... „Ką dar?... „Kas būtų?... „ir pan. Drąsinti, kad idėjų būtų kuo daugiau. Ugdyti maštymo lankstumą. Ugdysti originalumą – prašyti išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsinti fantazuoti, kurti, nebūjoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą. Vengti vertinti, „rūšiuoti“ vaikus pagal pasiekimus. Priimti ir palankiai vertinti visokius atsakymus, bet kokio lygio veiklos rezultatus, visais atvejais surandant tai, už ką būtų galima juos pagirsti. Organizuoti projektus, grupinę veiklą. Mokyti mokytis ir dirbti grupėse, kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiemis nieko pasakyti.</p>
5-6 m	<p>Siūlyti įvairios veiklos ne tik patalpose, bet ir lauke, skatinant pamatyti naujus, iki tol nepastebėtus gamtos reiškinius skirtingais metų laikais, stebeti augalų, paukščių gyvenimą. Nuolat atkreipti dėmesį į visus žmogaus pojūčius. Mokytis pastebeti, išiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti. Taikyti įvairius metodus ir būdus: smegenų audrinimą, fantastinius klausimus, prašymą išvardyti kuo daugiau daikto naudojimo būdų, kūrybinius vaidinimus, pasakos kūrimą sėdint ratu, fantastinio gvyvūno piešimą. Kurti žaidybinię ir tyrinėjimo aplinką suteikiant įvairių reikiamu priemonių ir medžiagų. Skatininti perkurti pasakas.</p>

Šiuolaikiniai vaikai, augantys žinių ir technologijų visuomenėje, labai anksti pradeda domėtis kompiuteriu. Informacinės komunikacijos technologijos tampa vis svarbesnės vaikams, tai priemonė, papildanti ir keičianti jų kasdieninę veiklą. Informacinės technologijos tampa ugdymo(si) dalimi, todėl gebėjimas naudotis informacinėmis kompiuterinėmis technologijomis integruojamas į ugdymo programos turinį. Istaigoje sudarytos sąlygos naudoti naujas technologijas ugdomojoje veikloje. Vaikams suteikiama galimybė žaisti edukacinius kompiuterinius žaidimus. Integravus juos į ugdymo veiklą, vaikams pateikiama kompleksinė informacija, lavinami individualūs vaikų gebėjimai, ugdytiniai skatinami mąstyti ir vertinti, lavinamas jų dėmesys ir atmintis, plėtojami kalbiniai gebėjimai ir turtinamas žodynas.

Siekiant ugdymosi rezultatų grupėje mokytojai kuria situacijas palankias patirtiniam vaikų ugdymui, koordinuoja ugdymo(si) procesą, kuriame vyrauja sąveika tarp vaiko ir mokytojo, vaiko ir vaiko, vaiko ir aplinkos. Konkrečias veiklas vaikams mokytojas numato atsižvelgdamas į bendras ugdymo gaires ir individualius vaikų poreikius bei ugdymosi ypatumus. Mokytojai parinkdami ugdymo(si) turinį pritaiko aplinką grupėje, kitose ugdymo ištaigos patalpose, lauko teritorijoje ir už jos ribų atsižvelgdamai į bendrus grupę lankančių vaikų poreikius, ypatumus, tėvų lūkesčius. Mokytojai pateikia veiklų įvairovę suteikdami vaikams galimybę pasirinkti jiems norimas ir priimtinias veiklas.

Ugdymo priemonės parenkamos kūrybiškai, laisvai, tikslinai. Ugdymo turinį padeda įgyvendinti tikslinges, kokybiškas planavimas, kuris yra orientuotas į vaikų ugdymo(si) rezultatą ir yra atviras papildymui, keitimui, koregavimui. Ugdomoji veikla planuojama pagal ilgalaikį ugdomosios veiklos planą.

Vaikų ugdymo metodai parenkami atsižvelgiant į vaikų norus, mokytojų sumanymus, veiklos vietą, šeimos rekomendacijas, mokytojų gerąjį patirtį.

Vaikų veikloms naudojamos universalios ir specifinės priemonės, skirtos gilesniams aplinkos pažinimui, kalbos ugdymui, fiziniams aktyvumui, meninei raiškai ir estetiniams suvokimui. Jos parenkamos remiantis vaikų iniciatyva, bendradarbiaujant su tėvais. Ugdymo(si) priemonės atnaujinamos atsižvelgiant į technologinę pažangą.

Ugdomoji aplinka saugi, jauki, kviečianti, skatinanti eksperimentuoti, kurti, lengvai prieinama, patogi, atitinkanti vaiko raidą. Grupės aplinką lemia vaikų amžius: ji pritaikyta vaikų gebėjimų ugdymui – ji tampa laboratorija, kurioje patys vaikai eksperimentuoja, mokosi žaisdami ir naudodami įvairias priemones. Ugdymui išnaudojamos visos mokylos-DC vidaus ir lauko erdvės.

Ugdymo metodai, būdai, formos:

Žaidimas – vaiko gyvenimo ir ugdymosi būdas. Palankios vaiko žaidimui aplinkos sudarymas, ugdančiųjų priemonių keitimas, vaiko sumanyto žaidimo palaikymas, plėtojimas, naujų sumanymų skatinimas, mokytojo bendravimas su vaiku.

Teigiamos atmosferos sukūrimas, kur kiekvienas vaikas jaučiasi gabus, reikšmingas, mylimas.

Ugdymas kuriant ir keičiant aplinką. Įrengiamos vaiko veiklai patogios erdvės, parenkamos ugdymasi, kūrybiškumą, eksperimentavimą, saviraišką skatinančios priemonės, žaislai, informacijos gavimo šaltiniai, simboliai, užrašai, ženklai ir kt. Naujos priemonės pristatomos originaliai, įdomiai, parodomai veikimo su jomis būdai. Aplinka keičiama pagal vaikų sumanymus ir norus.

Ugdymas pavyzdžiu. Mokytojas žaismingai, išraiškingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje ir skatina jį mėgdžioti. Mokytojas pradeda kokią veiklą ir perleidžia savarankiškai testi vaikams. Mokytojas veikia drauge su vaikais kaip žaidimo ar veiklos partneris, mimika, elgesiu, veiksmais,

daiktais modeliuoja tai, ką tikisi perduoti vaikams. Kito vaiko pavyzdys. Mažesni mokosi iš vyresnių.

Kūrybinė pedagogo – vaiko sąveika. Mokytojas įtraukia vaikus į veiklą gera idėja, tema, probleminiu klausimu, įdomia informacija, netikėtomis medžiagomis ir kt. Nuolat bendrauja su vaikais, pastebi jų interesus, norus, gebėjimų lygį, pateikia patarimų, informacijos, praturtina vaikų patirtį, siekia vaiko kūrybos, interpretacijos, atradimų, bandymų.

Situacinis – spontaniškas ugdymas. Mokytojas keičia numatyta veiklą pagal iškilusią vaiko idėją, problemą, sumanymą. Pritaria vaiko veiklai, ją gerbia, laiko vertinga patirtimi, emociskai palaiko, išplėtoja vaiko inicijuotus pokalbius, žaidimus, reaguoja į vaiko klausimus, interesus, atskleidusią patirtį. Kūrybiškai panaudoja ugdymui netikėtai susidariusią situaciją.

Ugdymo ir ugdymosi situacijų susidarymo skatinimas bendrais susitarimais ir sprendimais, probleminiais klausimais, diskusijomis.

Vaikų, tėvų, mokytojų projektų įgyvendinimas.

Individualizuotas ugdymas, taikant natūralius ir specialius ugdymo individualizavimo būdus. Mokytojas numato, kokią veiklą individualiai pasiūlys gabiam ar specialių poreikių vaikui (vardinė veikla, sutartys su mokytoju, bendra vaiko ir mokytojo veikla, logopedo, psichologo parama, individualios užduotys šeimai, individualios ugdymo programos).

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimas – neatsiejama kokybiško ugdymo(si) dalis. Tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vaikų pažanga ir pasiekimai vertinami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą (2014).

Mokytoja nuolat stebi ir fiksuoja vaikų veiklą ar elgesį. Vaiko pasiekimai įvertinami du kartus per mokslo metus: rudenį atliekamas pirminis vertinimas, pavasarį – baigiamasis vertinimas, apibendrinant pokyčius, įvykusius per mokslo metus. Prireikus atliekami tarpiniai vaiko pasiekimų vertinimai. Įvertinimui naudojamos grafinės lentelės, apimančios aštuoniolika pasiekimų sričių.

Vaiko pasiekimų įrodymai kaupiami jo pasiekimų aplanke. Mokslo metų pabaigoje jie apibendrinami. Aplanką sudaro:

- duomenys apie vaiką;
- „Individuali vaiko pasiekimo sričių ir pažangos diagrama ir(arba) lentelė“ (surinkti duomenys apie vaikų ugdymosi pasiekimus analizuojami pasitelkiant diagramas, lenteles);
 - vaikų kūrybiniai darbai (su vertinamaisiais komentarais nurodančiais pasiekimų sritis);
 - tėvų vertinimas (tėvų mintys apie vaiką);
 - specialistų komentarai;
 - apibendrinti pasiekimų duomenys du kartus per metus (rugsėjo ir gegužės mėnesiais).

Vertinant specialistų ugdymosi poreikių turinčiuų vaikų pasiekimus dalyvauja ir pagalbos specialistai.

Vaiko pasiekimai ir pažanga, sėkmingumas ir(ar) nesėkmingumas aptariami sprendžiamas tik su ugdymo procese dalyvaujančiais specialistais ir tėvais, esant reikalui Vaiko gerovės komisijoje.

Ugdymo pasiekimų vertinimo pateikimo formos – grupės tévų susirinkimas, individualus pokalbis su tévais (globéjais), apibendrinamasis vertinimas pateikiamas elektroniniame dienye „Müsų darželis“, individualiai aptariamas vaiku pažangos ir pasiekimų aplanko turinys. Mokslo metų eigoje informacija tévams (globéjams) perduodama pagal poreikį.

Vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo ir jų pateikimo etikos reikalavimų, užtikrinamas dokumentų laikymo saugumas. Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatai naudojami tobulinant ugdomojo proceso planavimą, siekiant igyvendinti ugdomo tikslus ir uždavinius bei numatant ateities perspektivą ir žingsnius.

Ugdymo tikslų ir uždaviniių igyvendinimas siejamas su išairiu sričių vaikų gebėjimu ugdomu. Ikimokyklinio ugdomo pagrindą sudaro 18 vaiko ugdomosi pasiekimų sričių (žr. 1 priedą) (Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014).

Vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo ir jų pateikimo etikos reikalavimų, užtikrinamas dokumentų laikymo saugumas. Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatai naudojami tobulinant ugdomojo proceso planavimą, siekiant igyvendinti ugdomo tikslus ir uždavinius bei numatant ateities perspektivą ir žingsnius.

Ugdymo tikslų ir uždaviniių igyvendinimas siejamas su išairiu sričių vaikų gebėjimu ugdomu. Ikimokyklinio ugdomo pagrindą sudaro 18 vaiko ugdomosi pasiekimų sričių (žr. 1 priedą) (Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014).

Ugdymo(si) sritis	Vertybinié nuostata	Esminis gebéjimas
1.Kasdienio gyvenimo igūdžiai	Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalangus iğūdžius	Tvarkingai valgo, savarankiskai atlieka savitvarkos veiksmus: apsiirengia ir nusirengia, naudojasi tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuoja. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.
2.Fizinis aktyvumas	Noriai, džiaugsmingai juda, mėgssta judrią veiklą ir žaidimus.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyra, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlaujusi smulkioji motorika.
3.Emocijų suvokimas	Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais	Atpažsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, iprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitims priimtiniais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaucia, padeda).
4.Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį	Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kita bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pykti, neskaudina kito), išaudrinės geba nusiraminti.
5. Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai	Nusiteikęs ieškoti išeicių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

6. Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusisiais	Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsai reiškia jiems savo nuomone, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažastamais suaugusisiais
7. Santykiai su bendraamžiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais	Suprantą, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (suprantą kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaucia, padeda), padedamas suprantą savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems
8.Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba	Klausosi ir suprantą kitų kalbėjimą, kalba su suaugusisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos groži.
9.Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu	Atpažista ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti
10. Aplinkos pažinimas	Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinių pasaulių, džiaugiasi sužinojės ką nors nauja.	Ivardija ir bando paauskinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamają vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.
11.Skaičiavimas ir matavimas	Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičiavimą ir matavimą	Geba skaičiuoti daiktus, palygti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtij erdvėje. Suprantą ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.
12. Meninė raiška	Jaučia meninės raiškos džiaugsma, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje
13. Estetinis suvokimas	Domisi, gérisi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla	Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo iš kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrus, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.
14.Iniciatyvumas ir atkaklumas	Didžiuojasi savimi ir dideljančiais savo gebėjimais	Savo iniciatyva pagal savo pomėgius pasirenka veiklą, ilgam išsitraukia ir ją plėtoja, gcha pratesti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi išaugusiji pagalbos, kai pats nepajégia susidoroti su kilusiais sunkumais.
15. Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus

	vyksta aplinkui, norai stebi, bando, samprotauja	(stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.
16. Problemu sprendimas	Nusiteikęs ieškoti išeicių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	Atpažista ką nors veikiant kilusių iššūkių bei sunkumus, dažniausiai suprantą, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamųsprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamas, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.
17. Kūrybiškumas	Jaučia kūrybinės laisvęs, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.
18. Mokytis	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko	Mokosi žaisdamas, stebédamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinédamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprendamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014;
2. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015;
3. Ankstyvojo ugdymo vadovas/ Monkevičienė O. (sud.). Vilnius: Minklės leidyba, 2001;
4. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija;
5. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas 2003 m. birželio 17 d. IX-1630;
6. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (Žin., 2003, Nr. 52-2316);
7. Vaiko teisių konvencija (Žin., 1995, Nr. 60-1501);
8. metodinis leidinys ikimokyklinio ugdymo auklėtojams, priešmokyklinio ugdymo pedagogams – dr. Diane Szarkowicz knyga „Stebėjimas ir refleksija vaikystėje“, 2011;
9. Adaškevičienė A. „Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa“. 1996 m.
10. Wolfgang Goebel, Michaila Glockler „Padékime augti. Sveikas ir saugus vaikas nuo kūdikystės iki brandos“ (Asociacija „Paramos Valdorfo pedagogikai bendrija“, 2015)
11. Aušra Kurienė „Kaip užauginti žmogų“ („Alma littera“, 2017)
12. Danielis J. Siegelis, Tyne Payne Bryson „Auklėjimas be dramų“ („Vaga“, 2017)
13. Edita Čekuoliénė, „Augi(ni)mo psichologija“ („Alma littera“, 2014)
14. A. Faber ir E. Mazlish „Kaip kalbėti su vaikais, kad jie klausytų ir kaip klausyti, kad vaikai kalbėtų“ („Vaga“, 2017)
15. Zariana ir Nina Nekrasovos „Be pavoju. Nuo gimimo iki mokyklos. Mokyklos tarpsnis“ („Mijalba“, 2010)
16. Alice Miller „Gabaus vaiko drama ir tikrosios savasties paieška“ („Vaga“, 2015)
17. Elaine N. Aron „Itin jautrus vaikas“ („Sofoklis“, 2017)
18. Katrin Hille, Petra Evanschitzky, Agnes Bauer „3-6 metų vaiko raida“, 2015;
19. Ellen Notbohm „Kiekvienas autistiškas vaikas norėtų, kad jūs žinotumėte dešimt dalykų“

Suderinta

Kauno miesto savivaldybės administracijos
Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė

Audronė Bukmanaitė

2024-05-24 *AB*

Ikimokyklinio ugdymo programos 1 priekas

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS MODELIS

Struktūruotas pagal vaikui aktualius poreikius

